

La gesta dels anònims

Rosa Castelló i Morro

Letra
nova

bromera

M'agradaria viure eternament, almenys per a veure com en cent anys les persones cometen els mateixos errors que jo.

WINSTON CHURCHILL

Els familiars de Cinta han realitzat el càlcul matemàtic de rigor, i han deduït de forma digital i màgica que Cinta té noranta-nou anys onze mesos i vint-i-cinc dies. Li falten cinc dies per a ser centenària. Ha començat el compte enrere dels seus imminents cent anys. Fa unes setmanes ja li han albirat algun avís insigne, com a aperitiu de la gran festa d'aniversari que es prepara d'amagat. Els veïns del poble en ple la visitaran aqueix dia a la casa feta de parets de mosaic de ceràmica, on viu amb la seua filla, vella de segona generació d'ancianitat, li cantaran alguna cançó d'aniversari amb entusiasme ianqui, tiraran a l'aire del carrer coets enlairats agredint els núvols, per anunciar al món reduït que el poble disposa d'una veïna centenària, com es fa des de temps ancestrals en el naixement d'un rei, ara per festejar tot un regne quotidià.

La vestiran amb el vestit negre dels esdeveniments familiars, el millor vestit el té reservat en l'ar-

mari de lluna de la filla, dins d'una caixa de cartó per a quan muira anar ben mudada al cel, al purgatori, o simplement al cementeri, com ella proclama entre divertida i sorneguera. Les sabates negres de la pell més suau, ben còmodes i brillants, descansen en una altra caixeta de cartó, disposades a caminar per l'eterna immobilitat del cel. Tot amanit des de fa anys, ella ho té guardat, junt amb la part del seu aixovar de casada, residus de teixits d'altre temps perdut, raix de peces de roba de fil i llenç de llençols com cal. La roba amanida per al viatge –com ella el designa– roman intocable dins l'armari de lluna sideral. El dia de l'aniversari no es posarà aquest vestit, ha d'estar impecable per al llarg viatge. Li faran el cabell en un topí amb la pinta antiga que és ja una relíquia impecable, impagable d'antigor per a qualsevol museu de peces quotidianes. Es posarà com sempre la colònia de frescor de joia, com cada matí sempre es posa.

Cinta nuga la vida, es desnuga de la mort cada matí, mentre beu la llet extreta d'un envàs quadrat de cartó, el paquet de bric, que fa gust de cartó, no té res a veure amb l'escuma i grums de la llet de vaca que durant més de quatre dècades ella va distribuir des de la vaqueria de Tonet l'Herber, casa per casa, quan els petits gratacels de sis pisos encara no existien al poble, amb el realisme repartidor que marcava el

davantall d'un blanc de llet, blanc de neu, d'un blanc *megabiodegradable*, com indiquen els detergents en pols actuals, quan en aquell temps no hi havia més que sabó de pastilla i les mans gelades sota l'aigua d'hivern al llavador, en aquell temps quan les vaques s'avorrien a l'estable, i els carros carregats de garrofes i d'herba rodaven pels carrers de pedres brillants, mentre Cinta, jove, caminava pels carrers amb una lletera enorme d'alumini brusent i brillant, atenta a les pedres dels carrers, per no entropessar i trencar els somnis com en el conte de la Lletera que a ella mai no li van contar. Ella mai no fou la lletera fantasiosa del conte, que multiplicava els somnis en progressió geomètrica abans que una pedra traïdora li enderrocara les il·lusions i la llet. Ella, tan polida sempre, bullia la llet amb un ritu total, com una alquimista aplicada, mentre respirava la flaire primigènia del primer aliment que tots tasten el primer dia de vida.

Ella no pensava viure tant, ella no pensava viure ni morir, simplement vivia cada dia, cada any, cada dècada. Ara, quan els familiars li anuncien que tindrà tres xifres màgiques, abaixa el cap i fa un gest de no donar-li importància. Mentrestant, fills i néts, atrafegats, preparen d'amagat l'esdeveniment social que ella no sospita, frenèticament ultimen, durant aquests pocs dies ja, el compte enrere de la gran celebració, amb pressa de rabosa, amb tot el misteri d'un

thriller, amb el silenci amagat d'un ovni naufragat en l'oceà Pacífic.

Cinta, menuda, erta encara, té la mirada escrutadora i sorneguera de sempre enmig de l'hivern, la mirada d'una vaca serena i reposada, ompli un espai minúscul de l'estança. Seu a la butaca de vímet amb gran respatler, com una reina hawaiana. Té el costum de mantenir a la mà la paleta de plàstic blau, com un acte letàrgic d'inquisició, per matar les poques mosques que s'arrisquen a descansar el vol atrafegat, al braç de la butaca. No la solta, per més que li expliquen que han estufat per la casa esprai per eliminar qualsevol insecte que s'atrevisca a esgarrar l'aire que ella respira. Ella, com una sobirana a la butaca, damunt un coixí que l'eleva, sura amb majestat subjectiva, subjecta el ceptre reial que ordena la mort dels minúsculs súbdits quan gosen clevillar l'espai del seu regne domèstic.

Cinta té un fill ancià, *rocker* i bohemí. Ell vist com un *cowboy* amb les sabates de punta de metall, cabell allargat pels anys i les canes. Pintor que ha realitzat exposicions, molt lluny, més lluny que Barcelona, més lluny del París de França, ha passejat per Europa els seus quadres, vestit de *cowboy*, digne representant de sa mare, que passejava pel poble la llet de les mateixes vaques avorrides, que ell alguna vegada de xiquet hauria volgut conduir pels prats

immensos del Far West, com feia John Wayne. Cinta té una filla, d'una sensibilitat sublim, es posa a plorar emocionada, simplement per veure una criolla abandonada pel nuvi en un serial arrossegat des de Veneçuela i estampat a la televisió espanyola, plora per les escenes d'una guerra, no importa si extretes d'un telediari o d'una pel·lícula de Rambo. La tercera filla, en el llindar de la vellesa ara, volia ser monja clarissa quan era jove, però sembla que no ho tenia gens clar. Ara és vídua amb set fills i filles.

Falten sols tres dies, els fills i néts han anat a encarregar, per al dia D, un ram de flors monumental, no sabien si col·locar una cinta nugada on posara els teus fills, néts i besnéts, però consideraren que allò feia més referència a corona de morts que a ram de triomf per continuar viva durant deu dècades.

L'endemà és diumenge, els preparatius fan un parèntesi. Menjà a migdia un poc de paella, aquest diumenge mentre mirava l'arròs del plat, recordava, —quines coses més rares té la vida!, amb els anys que han passat— el temps després de la guerra, plens de fam, quan ja es comercialitzava l'arròs, amb el fictici pollastre. Recorda la seua filla Cinteta, la que ara plora a la descosida davant el *culebrón* quan era una nena arguellada:

—Menja Cinteta, que avui hi ha arròs amb pollastre.

El plat era una muntanya amb capell coronat per núvols de fum, com un Etna casolà, la nena menjava quasi amb desesperació en aquell any dels quaranta, esperant trobar-se un tros de cuixa de pollastre, un trosset de pit, o una humil aleta.

–Mare, no veig cap tros de pollastre.

–Menja, filla, menja, deu estar a la fi de tot. Totes les coses bones es fan esperar!

El pollastre, amagat entre els grans grocs, semblava ser un soldat del futur Viet-cong, perfectament camuflat enmig d'un camp d'arròs en la guerra del Vietnam que temps després esclataria. Cap ianqui el descobriria en la ruta del Ho Chi Minh casolà. Quan ja sols quedaven unes cullerades, i la dèria de Cinteta era decebuda, guaità pintat enmig del plat de fina terrissa envernissada, un pollastre altiu roig i groc, com les banderes més senyeres, amb la cresta immensa roja, que semblava burlar-se d'ella com si cantara un *Cara al sol* al sostre de la cuina.

–Ací està, no veus el pollastre?, què et deia jo?

Si no arriba a ser per la fam associada, si el respecte a una mare animosa no haguera estat vigent, la nena Cinteta hauria estampat sa mare i el plat al corral buit d'aviram de la casa, aquella gracieta enmig del deler de fam a la seua filleta estimada i arguellada. Cinteta plorà, no sabia si per l'esforç de la mare, o pel pollastre farcit en colors de prepotència. Cinta no

confessaria mai la derrota de no tenir el millor mos, el millor tros de carn per a Cinteta, encara que la nena ho comprovava cada dia, amb els ulls esbatanats d'infantesa, perquè aleshores la vida volia ser bella, i ella forçava l'estètica.

Dilluns, la televisió autonòmica està amanida, l'entrevistadora, una jove acabada de llicenciar i el fotògraf expert a caçar angles a l'assalt, l'endemà a les dotze del migdia, havien d'estar al poble de Cinta la Centenària, la càmera d'ull de ciclop revisada fins a l'últim detall ocular, les breus preguntes, deixades algunes enlaire, perquè sabien que, amb vells centenaris, la improvisació moltes vegades és la millor entrevista, la veu i els ulls de Cinta recordarien, evocarien, potser cantara alguna cançó més vella que l'oli, anècdotes inesperades, o emocionada callaria en monosíl·labs. La família els havia dit que es trobava encara erta, amb la memòria intacta, i la llengua espavilada, no calia preocupar-se de res. El capellà parlaria d'un passatge de la Bíblia on apareguera Matusalem, que li multiplicava l'edat i la deixava en bolquers, a la resta del poble els deixava en fetus arraulits al ventre de la vida. Donaria les gràcies a Déu, a la Mare de Déu, a santa Anna, l'àvia de Déu, als sants patrons: sant Roc i en especial a sant Caralampi ja que el seu aniversari coincidia amb el dia del patró, per haver-la conservada amb vida

lúcida durant un segle. Finalment, li desitjaria una més llarga vida encara, i graciosament –preparà un pícar somriure davant l’espill del bany– i nosaltres que ho vegem, senyora Cinta!

Al cap de tres mesos serien les eleccions municipals, i Joan Peris decidia renovar el càrrec d’alcalde, aquesta era una bona oportunitat per a demostrar la simpatia que creia irradiar.

Assajà davant la dona el discurs que havia escrit, l’esposa cada dia li’l feia reduir un poc més com una lluna que minva. Besaria la galta de Cinta, les dues galtes millor!, li prendria la maneta fràgil, inundada d’ossos i venes de blava aristocràcia quotidiana, ho faria amb delicadesa infinita i somriure oficial de representació, mentre es filmaria dins de casa Cinta. L’atenció floral en forma d’un gran ram de roses roges apassionades, que l’Ajuntament dedicava a la seua veïna, reina per un dia, la centenària que el poblaria des d’aleshores. La televisió seria un mitjà molt adient per a desplegar breument la mostra principal del programa electoral del seu partit.

El 10 de febrer, el sol lluïa de forma espectacular i radiant, un vent suau allunyava tot intent de núvol aguaitador de la festa que es coïa. La muntanya del Montnet s’alçava de puntetes majestuosa, en calma com sempre, semblava mentida que alguna vegada haguera bufat furiosa, com afirmava la mentidera

tradició, quan una vegada llançà guspies de foc i cendra com un Etna o Krakatoa, fa tants anys que ni l'alé se'n recorda, quan un rei morí i la terra clamava la sang d'una guerra. En aquell temps de mitologia el Montnet s'havia cobert de núvols negres sortits de l'infern, en un realisme de faula popular, Déu, assabentat, descarregà a l'instant tanta aigua que les taules i cadires de fusta suraven per l'aigua dels carrers, formaven un menjador fet d'aigua, amanit per a ser ocupat per les granotes que creixien desmesuradament en aquells dies orfes de Noé. L'aigua dels núvols, en violenta pluja, es fonia en la grisor de la cendra pretèrita del Montnet i, a la matèria grisa del cervell dels vells, hi romania viva per a conformar la fantasia. Tot això passava en els temps de Maria Castanya, o Maria Cristina, quan un rei oblidat va morir sense descendència i va esclatar una guerra que ningú recorda, ni tan sols la va viure Cinta.

A les dotze del matí sona llunyana la banda municipal, toca un pasdoble joiós que trenca el repòs del dia, cada vegada se sent més proper. Cinta no és sorda, Cinta no és immune als compassos agradables, ni a les sorpreses. En aqueix moment solemne, els fills, néts, besnéts i altres parents apareixen vestits de diumenge, la cortina de canudets a casa s'obri de sobte en un soroll que Cinta considera estrepitós, i comencen a aparéixer persones conegudes, descon-

gudes, personalitats diverses, l'alcalde, el rector, el sagristà, els veïns en ple, els músics guaiten inquiet el cap mentre bufen el clarinet, el trombó, fereixen el timpà els tambors, xoquen els platerets argentats i tremolen de sorpresa. La periodista de la televisió és un somriure de lluna plena, sosté una llibreta Din-A4 com una estudiant adolescent que ja no hi és. El fotògraf cerca professional els millors perfils i plans de l'àvia. La casa s'inundà de sons musicals i estimball, olors de roses roges mesclades amb perfums de colònies proverbials, pasta de dents fresquíssima amb fluor, de roba fugida de la naftalina. La mirada de Cinta no abasta tant de personal emocionat, la boca se li asseca per la sorpresa, prem fortament la paleta de plàstic d'apallissar mosques, mosquits i mamífers desconsiderats, en el mateix instant en què el perfum d'insecticida que havia tirat la néta uns minuts abans es baralla amb la flaire de les flors, dels vestits de naftalina, dels dentífrics de calci, fluor, i la suor emmordassada per desodorants... Cinta sent una opressió estranya en el seu pit centenari, la mateixa que ja havia sentit aquell dia, feia hui vuitanta-dos anys quan les campanes tocaren a mort per ella, i ella es negà a morir als divuit anys.

L'alcalde, ben vestit i mullat amb colònia Varon Dandy a grapats, mira amb somriure estudiat la càmera de la televisió, quan amb una delicade-

sa exquisida li agafa la mà, com si anara a declarar l'amor a la tragèdia, apropa el ram immens de flors damunt la falda de Cinta que li tapen la careta de pometa plena de color, roig sobre vestit negre, com un quadre de Joan Miró.

—Senyora Cinta, tot el poble, i jo com a alcalde representant, li hem preparat aquest homenatge pels seus cent anys. És l'única centenària del nostre poble, la més vella i...

No el deixà acabar. S'alça amb fermesa, com feia temps no se l'havia vista elevar, com el cabdill Viriat s'alça contra els romans, com el guanyador d'un Oscar s'alça de la cadira, amb motor incontrolat.

—Què vol dir vosté?, que sóc la més vella del poble? Això és mentida! —crijà amb tota la vehemència de la seua veu, proverbialment potent, de quan repartia la llet—. En el poble hi ha vells, molt més vells que jo! Que no seré jo la més vella?! No vull cap festa. Fora d'ací, vull que em deixen tranquil·la tots vostés!

I prenent el ram descomunal amb força, el tira enmig de l'entrada en el poc espai que queda lliure enmig de la gent.

—La més vella, sempre has sigut un mentider, Joan Peris, com ton pare ho era!

Les cares de les dones maquillades per a l'ocasió amb Lancôme, L'Oréal, Margaret Astor, s'astoren, es tornen blanques, la càmera dóna un bot al muscle

del càmera. El sol continua lluint sense núvols, la música calla i les flors esclataren en plors de pètals, igual que Cinteta la plorona, que no entendrà mai sa mare, ni de menuda ni de gran, encara que el seu aniversari fóra de dos-cents anys.

Deu de febrer, Cinta ja ha estrenat dos segles, ha vençut la mort durant deu dècades, ha fet tallar l'emissió a la televisió, mentre l'alcalde, el capellà, els fills, els néts, els veïns, romanen blancs com els gladiols del ram familiar, com els gladiadors enmig de l'arena, davant l'emperador romà ho farien.

Mentre ella en la butaca de vímet de reina hawaiana decideix en aquest precís instant dormir una llarga sesta, els seus cent anys li atorguen el privilegi de dormir quan li vinga la son a les parpelles, encara que siga migdia al seu aniversari de centúria, endormiscada i reposada com les vaques avorrides eternament a l'estable, sense edat, ella les recorda, quan era lletera fa ja tantes dècades, en un altre segle que acaba de morir sense ella.